

آزادی و مالکیت در اقتصاد اسلامی محدود به مصالح اجتماعی است

از نظر اسلام، در تزامن فرد و جامعه، مصلحت جامعه مهم‌تر است، اما این به معنای فراموشی مصلحت فرد نیست؛ در اقتصاد اسلامی آزادی و مالکیت مورد تأیید است، اما آزادی و مالکیت مطلق نیست، بلکه محدود به حدودی است که برخاسته از مصالح اجتماعی است.

گروه اقتصاد: از نظر اسلام، در تزامن فرد و جامعه، مصلحت جامعه مهم‌تر است، اما این به معنای فراموشی مصلحت فرد نیست؛ در اقتصاد اسلامی آزادی و مالکیت مورد تأیید است، اما آزادی و مالکیت مطلق نیست، بلکه محدود به حدودی است که برخاسته از مصالح اجتماعی است.

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، امروز، دوشنبه 17 مهرماه، ششمین نشست از سلسله جلسات نظریه‌پردازی در حوزه اقتصاد اسلامی با عنوان «#171؛ مبانی جامعه‌شناختی نظام اقتصادی از دیدگاه قرآن کریم»؛ با حضور حجت‌الاسلام و المسلمین سیدحسین میرمعزی، عضو شورای عالی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت و عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، در خبرگزاری ایکنا برگزار شد.

براساس این گزارش، حجت‌الاسلام میرمعزی ضمن اشاره به پرسش مهم جامعه‌شناختی در خصوص اعتباری بودن یا حقیقی بودن جامعه، اظهار کرد: در صورتی که برای فرد اصالت قائل شویم، خواست‌ها، نیازها و مالکیت او اصالت پیدا می‌کند و جامعه و مقتضیات آن وضعیت اعتباری پیدا می‌کنند که این دیدگاه متعلق به نظام سرمایه‌داری است که فرد را حقیقی و جامعه را امری اعتباری در نظر می‌گیرد.

وی در ادامه افزود: نگاه دیگری که در مقابل نگاه سرمایه‌داری قرار دارد، این است که هویت جامعه اصالت دارد و فرد تنها به لحاظ اعتباری مد نظر قرار می‌گیرد. نظام‌های سوسیالیستی با تکیه بر این نگاه، مصالح اجتماعی را به فرد ترجیح می‌دهند و با اعتباری دانستن فرد، جامعه و مصالح اجتماعی را مقدم بر مصالح فردی در نظر می‌گیرند.

در اقتصاد اسلامی وقتی از آزادی و مالکیت سخن می‌گوییم، آزادی و مالکیت مورد تأیید است، اما باید بدانیم که آزادی و مالکیت مطلق نیست، بلکه محدود به حدودی است که برخاسته از منافع اجتماعی است.

عضو شورای عالی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت با تأکید بر این‌که این دو دیدگاه عموماً مبنای نظام‌های اقتصادی قرار گرفته‌اند، خاطرنشان کرد: در مواجهه با این دو نگاه این پرسش مطرح می‌شود که آیا منافع فرد مقدم است یا مصالح جامعه و پاسخ دادن به این پرسش از اهمیت اساسی برخوردار است، زیرا به طور خاص، هر نظام اقتصادی بر حسب پاسخی که برای این پرسش در نظر بگیریم، ساخته می‌شود.

وی افزود: بر حسب اصالت فرد و موهوم دانستن جامعه، مصلحت جامعه عاری از معنا می‌شود و هیچ مصلحتی به جز مصلحت فرد به رسمیت شناخته نمی‌شود. صاحبان این دیدگاه معتقدند که دفاع از مصلحت اجتماعی در مقابل فرد، برای تحدید آزادی‌های فردی است و این در حالی است که جامعه امری موهوم است و نباید با تکیه بر آن، آزادی مطلق فرد را محدود کرد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ضمن اشاره به این‌که سرمایه‌داری قائل به مالکیت مطلق برای فرد است، خاطرنشان کرد: بر حسب اصالت جامعه و عدم اعتقاد به هویت مستقل برای فرد، مصلحت افراد زیر چتر و سایه مصلحت اجتماعی تعریف می‌شود و نظام‌های سوسیالیستی معتقد به این دیدگاه بوده‌اند.

وی با اشاره به تأثیر روش‌شناختی تضاد میان این دو دیدگاه، اظهار کرد: برای مطالعه هر مقوله اجتماعی دو روش وجود دارد؛ یک روش جزئی‌گرا است که بر اساس آن، کل به واقع چیزی جز تجمع اجزاء در کنار یکدیگر نیست. در مقابل این روش، روش کل‌گرا قرار دارد که برای بررسی‌ها و مطالعات اجتماعی، روش‌های مطالعات سیستم‌گرایانه‌ای را پیشنهاد می‌دهد.

حجت‌الاسلام میرمعزی با اشاره به تعریف جامعه از دیدگاه قرآن، اظهار کرد: از نگاه قرآنی، جامعه نه امری موهوم یا اعتباری است و نه حقیقتی مستقل از افراد است، بلکه جامعه به واقع امری انتزاعی است؛ یعنی خودش بالاستقلال در خارج وجود ندارد، اما منشأ انتزاع آن حقیقی است؛ هر چند این روح جمعی از قدر مشترك هویت افراد انتزاع می‌شود، اما در عین حال، بر هویت افراد نیز تأثیر می‌گذارد و آنان را به موافقت با خود می‌خواند.

آیا منافع فرد مقدم است یا مصالح جامعه و پاسخ دادن به این پرسش از اهمیت اساسی برخوردار است، زیرا به طور خاص، هر نظام اقتصادی بر حسب پاسخی که برای این پرسش در نظر بگیریم، ساخته می‌شود

وی با طرح این پرسش که آیا شخصیت انسان‌ها شخصیت‌های جدای از هم است و هر کس حصار شخصیتی خود را دارد و تحت تأثیر شخصیت‌های دیگر قرار نمی‌گیرد، افزود: از نگاه قرآن، هر انسانی شخصیتی دارد، اما روح جمعی هم بر اجتماع حاکم است که این دو بر یکدیگر اثر گذارند و هر کدام می‌توانند بر دیگری تأثیر بگذارند.

عضو شورای عالی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت با اشاره به این‌که بر اساس نگاه قرآنی، روح جمعی وجود دارد، افزود: این روح جمعی در واقع شخصیتی است که قدر مشترک جامعه است و می‌تواند شخصیت فرد را تحت تأثیر قرار دهد، اما شخصیت افراد را در خود مضمحل نمی‌کند؛ گاهی فردی که از چنان شخصیت محکمی برخوردار بوده است، روح جمعی را تحت تأثیر خود قرار داده است.

وی با تأکید بر این‌که از نظر اسلام، هم جامعه و هم فرد هر دو اصالت دارند، خاطرنشان کرد: در تزامن فرد و جامعه، مصلحت جامعه مهم‌تر است، اما این به آن معنا نیست که مصلحت فرد فراموش شود. در اقتصاد اسلامی وقتی از آزادی و مالکیت سخن می‌گوییم، آزادی و مالکیت مورد تأیید است، اما باید بدانیم که آزادی و مالکیت مطلق نیست، بلکه محدود به حدودی است که برخاسته از منافع اجتماعی است.

براساس این گزارش، حجت‌الاسلام میرمعزی در بخش دیگری از سخنان خود، ضمن اشاره به وضعیت کنونی اقتصاد کشور، اظهار کرد: در ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی کشور ما تحریم بود، اما تحریم امروز بسیار متفاوت با تحریمی است که در اوایل انقلاب تجربه کرده‌ایم؛ مقام معظم رهبری نیز با اطلاع از شرایط کشور، از چند سال گذشته تا به امروز با رهنمودهای اقتصادی، مسیرهایی را ترسیم کرده‌اند که راه تبدیل این تهدیدها به فرصت را به خوبی به ما نشان می‌دهد.

یادآور می‌شود موضوع هفتمین نشست از این سلسله جلسات، با عنوان «سنت‌های الهی حاکم بر جوامع انسانی»؛ تعیین شده است که در ایکنای برگزار خواهد شد.